

Bron: http://www.mediadebat.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=134&Itemid=33

Medische missers in de media

Journalisten zaaien soms onnodig paniek met nieuws over medische kwesties. Ze nemen te makkelijk aan wat deskundigen over de gezondheidszorg beweren en zijn door gebrek aan kennis geen partij voor de machtige farmaceutische industrie. Klopt die kritiek? En zo ja, wat valt er aan te doen? Daarover discussieerden journalisten, mensen uit de medische wereld en patiëntenvertegenwoordigers donderdag 30 oktober in De Balie in Amsterdam.

Gespreksleidster **Djoeke Veeninga** stelt meteen maar de hamvraag. Hebben journalisten inderdaad te weinig kennis? 'Ja,' zeggen bijna alle deelnemers aan het debat - sommigen volmondig, anderen aarzelend. Alleen *Volkskrant*-journalist **Broer Scholtens** vindt dat hij voldoende kennis bezit.

Volgende vraag: Wordt in de media onnodig paniek gezaaid over ziekenhuizen en medicijnen? Dat valt reuze mee volgens de journalisten. Collega's zijn soms wat ongenueanceerd, zegt **Stefan Heijndael** van *Argos* (VPRO-radio). 'Maar koppen over een 'horror-ziekenhuis' kom je heel weinig tegen.'

Ook **Robert-Jan Brummer**, hoogleraar maag-darmaandoeningen en voeding, vindt niet dat er sprake is van paniek zaaien. Maar door gebrek aan nuance ontstaat wel eenzijdige berichtgeving, zegt hij. 'Cholesterolverlagers kennen risico's. Dat is waar. Maar hoe groot zijn die risico's?' In plaats van daar het antwoord op te zoeken, zullen journalisten dat risico als nieuwsfeit aangrijpen. 'Als je dat aanzet, wordt het al gauw een heel probleem.'

Brummer heeft zich gestoord aan berichtgeving over darmkanker ('Waarom vraagt niemand naar de herkomst van de cijfers?') en probiotica, die niet genezend, maar juist dodelijk bleken te zijn voor een groep ernstig zieken. 'Daar staat dan een foto bij van een Yakultflesje. Dat heeft er helemaal niets mee te maken.'

Journalisten plaatsen te weinig vraagtekens bij wat ze aangeboden krijgen uit medische hoek, vindt de professor. 'Bel eens een onafhankelijke deskundige. Wat is de moeite?'

Hij heeft een punt, vindt **Joop Bouma** (*Trouw*). 'We nemen makkelijk dingen voor waar aan, ook door tijdsdruk; het nieuws moet morgen in de krant, de achtergronden komen later. Maar waar vind ik een onafhankelijke deskundige? Experts worden vrijwel allemaal betaald door farmaceutische bedrijven. Je

moet je dus altijd afvragen wat hun achtergrond is, als je ze spreekt.'

Om een objectief beeld te krijgen, kun je het beste met heel veel deskundigen praten, vindt **Evert Pronk** (*Medisch Contact*). 'En je moet weten hoe medisch Nederland in elkaar zit, wat betreft financiële structuren en belangen. Daarom zou het beter zijn journalisten niet te snel van portefeuille te laten veranderen.'

Patiëntenverenigingen hebben hun handen vol als er nieuws is over ondeugdelijke ziekenhuizen of medicijnen. 'Staat in de krant dat de afdeling cardio-chirurgie in Nijmegen sluit, dan wordt de Hartstichting overspoeld met telefoontjes van bezorgde patiënten die vragen hoe het nu met hun operatie moet,' zegt **Cor van Drongelen** van het Amsterdams Patiënten Consumenten Platform (APCP). 'De impact is enorm, daar is te weinig oog voor.'

Voor tv-journalisten is het wel eens lastig het nieuws zorgvuldig te brengen, zegt **Sander 't Sas** (*EenVandaag*). 'Wij bedrijven eerstelijns-verslaggeving, dat komt al gauw wat hysterischer over. Sluit een afdeling in het Radboud, dan gaat de nieuwsverslaggever - die morgen weer heel iets anders verslaat - er met gillende sirenes op af. Daarna kunnen we pas uitzoeken wat er gebeurd is.'

Van Drongelen zou het liefst zien dat journalisten meteen patiëntenverenigingen raadplegen en niet wachten tot de volgende dag, voor de follow-up. 'Dan is het kwaad al geschied,' zegt ze. Collega Liesbeth Randag valt haar bij. 'Neem nou de Top 100 van Nederlandse ziekenhuizen in het *AD*. Dat was alleen een rangorde, zonder onderbouwing. Hoe kan je zo ongenueanceerd over de kwaliteit van ziekenhuizen schrijven? Patiënten belden in paniek op: 'Mijn ziekenhuizen staat op de zestigste plaats, is dat heel slecht?'

Heijndael vindt het paniekverwijt lang niet altijd terecht. 'Wij hebben bericht over verhoogde trombosekans bij gebruik van een bepaalde anticonceptiepil. Toen kregen we te horen dat we mensen bang maakten. Maar wij vragen áltijd wat patiënten nu moeten doen, om te voorkomen dat vrouwen massaal de strippen uit het raam gooien.'

Tv-programma *Radar* kreeg het verwijt levens op het spel te zetten, met een uitzending waarin het nut van cholesterolverlagere in twijfel werd getrokken. Van elke honderd mensen die door het programma stopten met slikken, zouden er zeven tot tien een infarct krijgen, reageerde internist Yvo Smulders destijds in *De Leugen Regeert*.

Een stomme zet van *Radar*, zeggen de journalisten aan de debattafel eensgezind. Scholtens: 'De redactie baseerde zich op onderzoekers die niets weten. Nitwits. Even googlen en je weet dat het nergens over gaat.' De presentatie was hijgerig, de informatie gebaseerd op een leugen, klinkt het. 'Alleen voor de kijkcijfers?' vraagt Veeninga. 'Zonder twijfel,' zegt tv-journalist 't Sas.

Alleen freelance wetenschapsjournalist Hans van Maanen, die in de zaal zit, komt voor Radar op. 'Ik vind dat ze dit terecht aan de orde stellen. Als zeven van de honderd mensen een infarct krijgen, krijgen de overige drieennegentig dus geen klachten. Die kunnen net zo goed stoppen met slikken.'

Ook Bouma (*Trouw*) gelooft in de integriteit van de Radar-redactie. 'Journalisten maken soms fouten,' zegt hij. 'Ik zie nog de kop voor me boven mijn eigen stuk over doden door de pijnstiller Vioxx. Ik zette dat in de krant, maar besepte onvoldoende hoeveel onrust ik daarmee opriep.'

Nu wordt de journalistiek te negatief afgeschilderd, vindt professor Brummer. 'Ik ken ook interviewers die zich heel goed voorbereiden op het gesprek.' Dat moet ook, vindt het gezelschap, anders ga je snel de mist in. 'Als je op je vooronderstellingen googlet, vind je áltijd wel vijf mensen die jouw idee bevestigen. Daar moet je geweldig mee uitkijken,' zegt 't Sas.

Hoe raak je dan wel voldoende geïnformeerd? Je hoeft geen geneeskunde te studeren, vindt Heijndael. 'Ik ben van oorsprong historicus. Het gaat erom hoe je bronnen beoordeelt en onderzoek inschat. En wie je kunt vertrouwen. Als je dat weet, kom je heel ver.' Hij beseft dat hij bij Argos in een luxepositie verkeert. 'Ik lees soms honderd wetenschappelijke artikelen voordat ik een uitzending maak. Daar hebben de meeste journalisten geen tijd voor, die schrijven persberichten over.'

Onbegrijpelijk, vindt Brummer. 'Mensen vinden gezondheid ontzettend belangrijk. Hoe kan het dan dat maar zo weinig journalisten goed op de hoogte zijn?' Ze krijgen de kans niet een goed netwerk op te bouwen, zegt Heijndael. En zonder die contacten ben je nergens - vooral omdat de farmaceutische industrie onderzoekers afschermt, aldus Bouma.

Djoeke Veeninga komt met een voorstel. Als veel media moeite hebben om hun medische berichtgeving op peil te krijgen, waarom richten ze dan geen gezamenlijke denktank op? 'Een soort netwerkje van superspecialisten, die op verzoek voor iedereen dingen kunnen uitzoeken?'

Scholtens (*Volkscrant*) reageert cynisch. 'En waar zetten we die neer?' vraagt hij. 'Wij zijn concurrenten van elkaar. *De Volkscrant* investeert in diepgang, daarom betalen ze mij. En ik heb mijn eigen boekje met contacten.'

Anderen zijn meer geneigd tot samenwerking. Bouma (*Trouw*) belt wel eens met Argos en Hans van Maanen. 'Je leert veel van elkaar.' Van Maanen heeft zijn eigen netwerkje van wetenschapsjournalisten op internet: 'We hebben contact, maar geven geen primeurtjes weg.' En Sander 't Sas (*EenVandaag*) belt de redactie van *Medisch Contact* wel eens.

Evert Pronk van dat tijdschrift ziet niets in Veeninga's idee. 'Dat is een utopie. Het hoort gewoon bij ieders journalistieke taak om een netwerk op te bouwen.'

Voorlopig hoeven we dus niet op drastische verbetering van de berichtgeving te rekenen. En het zijn niet alleen concurrentieoverwegingen die in de weg staan. Veel redacties houden wel van snelle, makkelijke nieuwtjes over gezondheid. 'Ik word gek van al die tegenstrijdige berichten,' zegt Liesbeth Randag (APCP). 'Vandaag moet ik veel tomaten eten omdat die zo gezond zijn, morgen krijg ik er ineens kanker van. Het zal wel. Ik geloof inmiddels niks meer.'

Gezonde scepsis is op zijn plaats, vindt Brummer. Overal spelen immers belangen een rol. Journalisten moeten dus goed hun feiten checken. Dat hoeft niet altijd ingewikkeld te zijn. 'Weet met wie je te maken hebt - je komt een heel eind met Google. En bedenk: één onderzoek is geen onderzoek.'

Dan begint iemand in het publiek een verhandeling over de gekke koeienziekte. Door onnodig onderzoek en verspilling van dierlijk materiaal dat niet gebruikt mag worden, zou vijftien tot twintig miljard euro over de balk worden gegooid. 'Daar kan je tienduizend levens mee redden,' roept de man gepassioneerd. Journalisten kijken hem glazig aan. 'Eerst checken!' grapt Djoeke Veeninga.

Tekst: Pauline van der Mije

U kunt het MediaDebat bekijken op www.livedebat.nl